

Гладка Л.І., Янчара А.М.

УДК 334.012.64

РОЛЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Одним з найважливіших завдань економічної політики держави є розвиток малого підприємництва, який сприятиме зростанню виробництва товарів та послуг належної якості, створенню нових робочих місць та сплаті податків у бюджет країни, здійсненню інноваційної діяльності, результати якого впливають на відродження виробничої системи та підвищення конкурентоспроможності окремих галузей економіки та регіонів країни. В Україні рівень розвитку малого підприємництва залишається незадовільним. У зв'язку з цим, подальше дослідження ролі малих підприємств у розвитку економіки держави має важливе значення.*

***Ключові слова:** мале підприємство, малий бізнес, ринкова економіка, розвиток економіки.*

***Аннотация.** Одной из важнейших задач экономической политики государства является развитие малого предпринимательства, которое способствует увеличению производства товаров и услуг надлежащего качества, созданию новых рабочих мест и уплате налогов в бюджет страны, осуществлению инновационной деятельности, результаты которой влияют на возрождение производственной системы и повышение конкурентоспособности отдельных отраслей экономики и регионов страны. В Украине уровень развития малого предпринимательства остается неудовлетворительным. В связи с этим, дальнейшее исследование роли малых предприятий в развитии экономики государства имеет особое значение.*

***Ключевые слова:** малое предприятие, малый бизнес, рыночная экономика, развитие экономики*

***Summary.** One of the major objectives of economic policy is the development of small businesses, which will boost the production of goods and services of good quality, create jobs and pay taxes in the budget, the implementation of the innovation, the results of which affect the revival of production and competitiveness of individual sectors and regions. In Ukraine the level of development of small business is still unsatisfactory. In this regard, further study of the role of small businesses in the economic development of the state is important.*

***Key words:** small business, small business, market economy, economic development.*

Постановка проблеми. Провідний сектор ринкової економіки - це малий бізнес, який впливає на темпи економічного зростання, структуру і якість валового національного продукту та є одним з пріоритетних напрямків розвитку економіки будь-якої країни.

На даний час показники розвитку малого підприємництва в Україні не відповідають можливостям і потребам української економіки. Наша держава значно відстає від розвинених країн світу по кількості малих підприємств, їх внеску до загального обсягу виробництва, зайнятстю працівників та іншим показникам.

Проте малий бізнес має значний потенціал, який можна реалізувати при умові удосконалення стратегії його розвитку. Це завдання є одним з головних для української економіки [5].

Метою статті є дослідження та аналіз ролі малих підприємств у розвитку економіки України.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Роль малих підприємств у розвитку економіки України та різні аспекти їх розвитку досліджували такі українські вчені, як: В.О. Сизоненко, Л.П. Хмелевська, І.А. Максименко, Т.В. Греджева. Проблемам та перспективам діяльності малого підприємництва присвячені праці А.Н. Ясинської, Т.В. Кондратюка, В.А. Кредісова, І.С. Кузнецова, Д.В. Ляпіна, О.І. Микитюка, Р.В. Рудика.

Виклад основного матеріалу. Мале підприємництво (малий бізнес) – це самостійна, систематична, ініціативна діяльність малих підприємств та громадян-підприємців, яка проводиться на власний ризик з метою отримання економічної вигоди [5].

У свою чергу, малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 70 мільйонів гривень [7].

На даний момент в Україні стан малого бізнесу є незадовільним: малі підприємства існують переважно в торговельній сфері та посередництві й мало займаються інноваційними розробками (рис. 1).

Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у багатьох країнах світу. Але ця діяльність має як переваги, так і недоліки.

До негативних тенденцій розвитку малого бізнесу слід віднести:

- низький, порівняно з великим виробництвом, рівень технології та управління виробництвом;
- недостатній потенціал науково-дослідних робіт;
- обмежений доступ до передових технологій та технологічної інформації;
- обмежений доступ до фінансових джерел;
- неможливість залучення широкого кола фінансових аналітиків та консультантів з довгострокового розвитку [4].

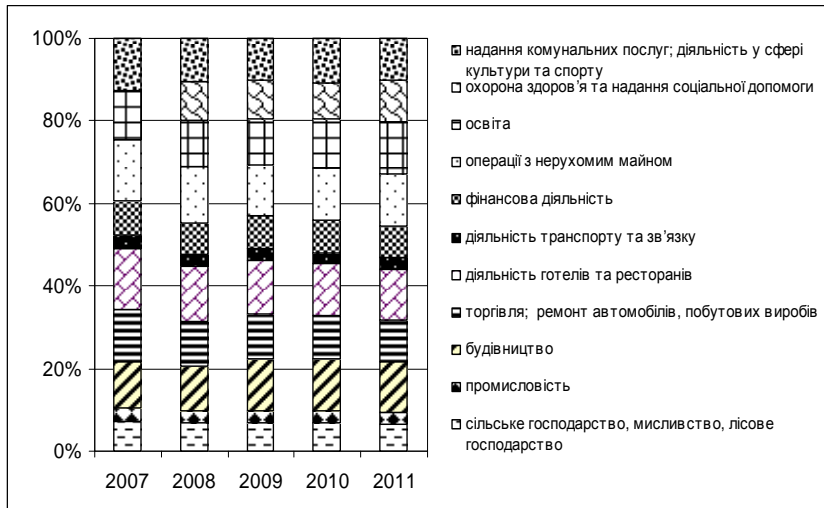

Рис. 1. Динаміка зміни кількості малих підприємств за основними видами економічної діяльності у % співвідношенні за 2007-2011рр. [8]

Перевагами малого бізнесу у розвитку економіки України є:

1. Швидкість виникнення малих підприємств. За рахунок швидкості народження ідеї малий бізнес «проникає» у нові сфери господарювання та освоює нові ринкові ніші.
2. Готовність йти на ризик. Це пов'язано із тим, що малий бізнес може виявитися високорентабельним і через новизну, і через відсутність на даному ринку конкурентів.
3. Низькі операційні витрати. На малому підприємстві пошуком та вибором партнерів, оформленням та підписанням угод, контролем за їх виконанням займається власник – підприємець, за рахунок чого продукт цього підприємства може суттєво здешевлюватися.
4. Інноваційна спроможність. Саме малі підприємства є проміжною ланкою між наукою і виробництвом. Від рівня розвитку підприємництва в інноваційній сфері залежить впровадження нових технологій виробництва [5].
5. Гнучкість. Саме невеликі підприємства виявляються найбільш мобільними до впровадження прогресивних методів господарювання. Вони можуть швидко і без негативних наслідків змінити свої виробничі програми, освоїти виробництво високорентабельних товарів, що користуються попитом, відмовитися від випуску нерентабельної продукції [6].
6. Соціальне питання. Малий бізнес сприяє вирішенню проблем зайнятості, демократизації ринкових відносин, наповненню державного бюджету коштами, які перераховуються у вигляді податків та зборів [3].
7. Формування конкурентного середовища. Малий бізнес сприяє становленню конкурентних відносин, оскільки є антимонопольним за своєю природою.

Окрім перелічених переваг, малий бізнес відіграє важливу роль у боротьбі із безробіттям, а також є засобом виживання та подолання зuboжіння населення, вважаючи його більш інтенсивним роботодавцем, ніж великий бізнес. До того ж, малий бізнес виступає джерелом ефективної зайнятості, оскільки цей сектор може дозволити собі прийняти на роботу робітників з обмеженими знаннями та досвідом та навчити їх в процесі праці.

Зайнятість та підвищення ділової активності населення сприяє накопиченню його заощаджень, які можуть стати потенційними інвестиціями у створення власного малого підприємства тощо. Все це, в свою чергу, є факторами для забезпечення платоспроможного попиту в країні (рис.2.).

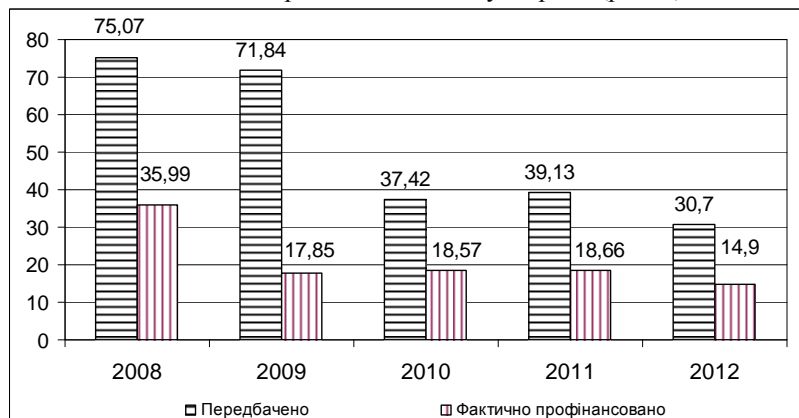

Рис. 2. Динаміка зайнятих та найманих працівників на малих підприємствах України за 2007 – 2011 р.р., тис.грн [8]

Кількість зайнятих працівників у 2010 р. становила 2145,7 тис. чол., у 2011 р. - 2070,8 тис.чол. Кількість суб'єктів господарювання малих підприємств у 2011 році зросла порівняно з 2010 р. на 4,1% і становила 19,1 % до загальної кількості суб'єктів господарювання.

Також в малому бізнесі вбачають альтернативу великого бізнесу, оскільки мале підприємництво сприяє залученню до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів, які „випадають” з поля зору великих компаній, а також вивільняє великі підприємства від виробництва нерентабельної для них дрібносерійної та штучної продукції.

Малий бізнес України повинен стати не тільки ринком збуту для великих підприємств, але і умовою їх ефективної діяльності, пропонуючи спеціальні субпідприємства відносини і кваліфіковане посередництво між великими компаніями та їх споживачами, а також обслуговуючи великі корпорації.

В Україні кількість малих підприємств у 2011 році становила 93,7% від загальної кількості усіх підприємств - суб'єктів підприємницької діяльності, що лише на 0,1 % більше ніж у 2010 році (рис.3).

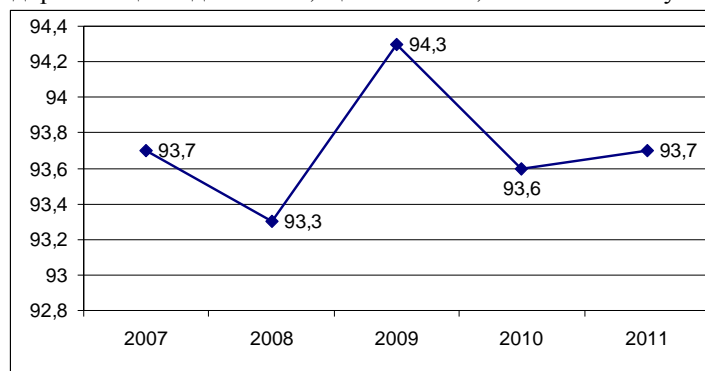

Рис. 3. Динаміка зміни кількості малих підприємств 2007-2011 рр., % до загальної кількості підприємств України [8]

На даний час більшість підприємств малого бізнесу працюють збитково, про що свідчить динаміка збитку та рівня збитковості (таблиця 1).

Таблиця 1. Фінансові результати до оподаткування малих підприємств України у 2007-2011 рр., млн.грн.[8]

Рік	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат
2007	5699,1	67,2	25561,8	32,8	19862,7
2008	-37482,2	62,7	32018,9	37,3	69501,1
2009	-21209,9	60,1	32952,8	39,9	54162,7
2010	1148,8	58,6	49319	41,4	48170,2
2011	-6767,7	65	44323,3	35	51091

Серед чинників, що негативно впливають на розвиток малого підприємництва в Україні, слід виділити:

- нестабільну податкову систему;
- інтенсивні інфляційні процеси;
- нерівні умови конкуренції;
- адміністративні перешкоди;
- корупцію;
- складну процедуру реєстрації підприємства;
- труднощі з отриманням кредиту;
- нерівність доступу суб'єктів підприємництва до фінансових, матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів;
- слабкий розвиток інфраструктури підтримки малого підприємництва.

Усі ці чинники, свідчать про те, що подальший розвиток малого бізнесу в Україні без активного та позитивного втручання держави може призвести до згорання цього сектора економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги.

Тобто, державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні повинна охоплювати:

1. Регуляторну політику, яка б максимально спростила умови реєстрації й ведення бізнесу.
2. Фінансово-кредитну підтримку, зокрема через кредитування та лізинг.
3. Реформування податкової системи через зниження податкового навантаження, спрощення податкової системи, надання податкових канікул для новостворених підприємств та ін.
4. Визначення пріоритетних галузей, для яких підтримка надаватиметься першочергово.
5. Боротьбу з веденням тіньового бізнесу [2].

Висновок. На сьогодні практика господарювання показує, що задоволення споживчого попиту багато в чому визначається ефективністю роботи невеликих підприємств. Для малих підприємств характерні високі темпи освоєння нововведень, мобільність технологічних змін, впровадження винаходів, швидке зростання

сфери послуг, гостра цінова і нецінова конкуренція, що призводить, з одного боку, до зниження цін, а з іншого – до того, що споживач одержує продукцію і послуги високої якості. Усе це дає можливість державі одержувати значні кошти у формі податкових надходжень, які й складають вагомий внесок малих підприємств в економіку країни.

Джерела та література:

1. Завадських Г. М. Об'єктивна необхідність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва в малих підприємствах // Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2012. – Вип.17. – С. 157-162.
2. Мяких І. М. Проблеми розвитку бізнесу на малих підприємствах в Україні // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – №28. – С. 185-188.
3. Орлова В. О. Основні напрями стимулювання розвитку малого бізнесу: теоретичний аспект // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – №2 (11). – С. 169-175.
4. Перловська Н. В. Фінансові та правові аспекти розвитку малих підприємств в Україні: ітивна необхідність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва в малих підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_7_2/Perlovska.pdf
5. Прокопенко О. В., Криворучко Л. Б. Малі підприємства України: поточний фінансово-економічний стан // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №3. – С. 167-174.
6. Рудь Н. Т., Бусель І. В. Роль малого інноваційного бізнесу у становленні інноваційної економіки // Економічний форум. – 2011. – № 3. – С. 1-10.
7. Черничко Т. В., Яворський В. В. Місце та значення малого бізнесу в розвитку національної економіки // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.4. – С. 151-155.
8. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
9. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Зорий О.Г., Друзин Р.В., Османова Э.У.

УДК 331.212.24:336.231(477)

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ АДМИНИСТРИРОВАНИЯ ЕДИНОГО СОЦИАЛЬНОГО ВЗНОСА В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье рассмотрены общие основы начисления и уплаты единого социального взноса в Украине и проведен анализ эффективности системы его администрирования. Также определены факторы, влияющие на размер единого социального взноса и динамика их поступлений в течение 2011 – 2012 годов. Проанализированы особенности проведения проверок плательщиков взносов Пенсионным фондом Украины и его территориальных органов. Определена взаимосвязь между количеством проводимых документальных проверок Пенсионным Фондом Украины и размером поступлений единого социального взноса.

Ключевые слова: единый социальный взнос, Пенсионный фонд, социальное страхование.

Анотация. У статті розглянуто загальні основи нарахування і сплати єдиного соціального внеску в Україні та проведено аналіз ефективності системи його адміністрування. Також визначено фактори, що впливають на розмір єдиного соціального внеску та динаміка їх надходжень протягом 2011 - 2012 років. Проаналізовано особливості проведення перевірок платників внесків Пенсійним фондом України та його територіальних органів. Визначено взаємозв'язок між кількістю проведених документальних перевірок Пенсійним Фондом України та розміром надходжень єдиного соціального внеску.

Ключові слова: єдиний соціальний внесок, Пенсійний фонд, соціальне страхування.

Summary. The article deals with the general principles of calculation and payment of the unified social tax in Ukraine. Determine the value of a single social contribution to the social protection system. The essence of a single social contribution, the feasibility and benefits of its implementation in the insurance system in Ukraine. It is shown that the introduction of a single social contribution is much easier life employers and entrepreneurs in charge of the administration and payment of pension and social security. The characteristic of the Law of Ukraine on single social tax. Determined that the benefits of introducing a single social contribution include the increase in revenues to social funds. The analysis of the effectiveness of the control system for the calculation and payment of a single social contribution in Ukraine. The factors that influence the size of a single social contribution and the dynamics of their revenue during the 2011 - 2012 period. The features of audits of contributors by the Pension Fund of Ukraine and its territorial bodies. The basic violations of the laws of contributors. Defined the relationship between the number of inspections carried out by the documentary Pension Fund of Ukraine and the size of a single social contribution receipts.

Keywords: single social contribution, pension fund, social insurance.

Важным элементом общественного благосостояния в современных государствах с социально ориентированной рыночной экономикой является социальная защита и обеспечение граждан посредством социального страхования. Система социального страхования каждого государства является динамичной, отражает исторические и культурные особенности страны и меняется с развитием ее общества [1].